

Pirts

Marutas Birznieces stāsts
Amandas Krūmiņas ilustrācijas

Vai tu esi kādreiz bijis pirtī? Pirts ir ļoti sena ēka, kas paredzēta, lai tur nomazgātos, izsildītos un pie viena pat izrunātos un izciemotos. Taču cilvēkiem tāda patīk vēl aizvien. Daudzās vietās, sevišķi lielākās pilsētās, cilvēki var aizej uz saunu, kas ir somu pirts. Bet ir arī vietas, kur ir uzceltas īstas seno laiku latviešu pirtiņas, kur cilvēkiem pērties un mazgāties.

Viena tāda latviešu pirts atrodas Mičiganas latviešu nometnē Mežvidos.

Pirti ir izmēģinājuši daudzi bērni. Pirtīm senos laikos parasti bija pirts telpa un priekšnamiņš, kur izgērbties. Tāds pats

iekārtojums ir arī Mežvidu pirtij. Pirts telpā ir no akmeņiem sakranta krāsns, kas dod siltumu un tvaiku. Pie otras sienas ir lāvas. Jo

uz augstākas lāvas uzkāpj, jo pirts karstums ir vairāk jūtams, un tāpēc bērni bieži dzīvojas pa apakšējo lāvu. Pirtij ir gluda koka grīda.

Tāpat pirtī ir koka trauki

pirts gara uzmešanai un katls ūdens

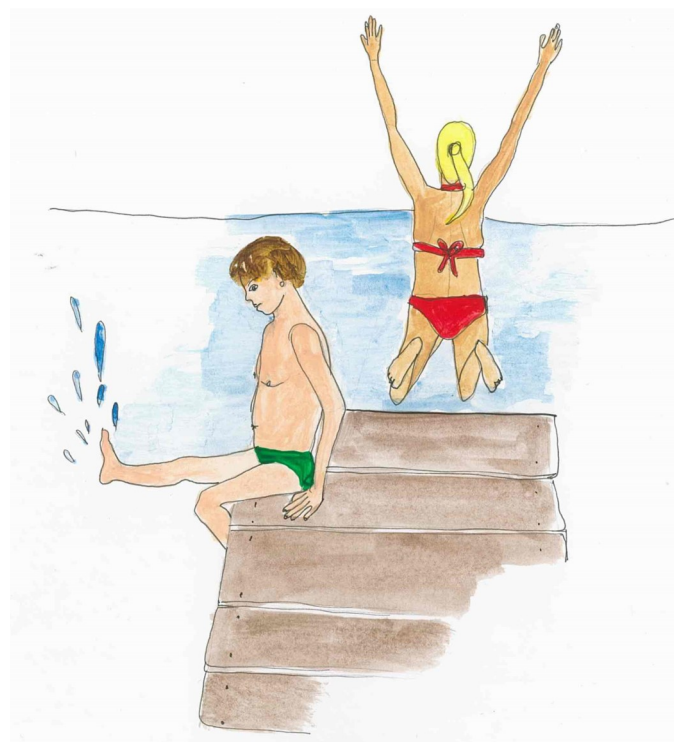

sildīšanai. Pirti parasti sāk kurināt jau no rīta, lai uz vakara pusi viss būtu kārtībā pirmajiem tās lietotājiem.

Īpaši svarīga pirtī ir bērzu slota. To sasilda uz krāsns un izmanto, lai mazgādamies sevi vai citus pērtu — ar pirtsslotu un karsto pirts tvaiku masētu un nomazgātu ķermeni. Tāpēc arī saka, ka cilvēki pirtī peras.

Pirtī ieejot, ļaudis vispirms sasildās un tad lej ūdenī uz krāsns akmeņiem, tā radot visā telpā karstu tvaiku.

Pamatīgi izpērušies, cilvēki skrien un ielec upē vai ezerā atvēsināties. Daži cilvēki to dara pat

ziemas laikā un, ja upe vai ezers ir aizsalis, — izvārtās sniegā.

Tāpēc īstas pirtis ceļ pie ūdens, lai varētu ne tikai viegli tikt pie ūdens, ar ko pirtī mazgāties, bet arī lai tuvumā būtu vieta, kur pēc mazgāšanās atvēsināties.

Pirtis agrāk izmantoja arī citām vajadzībām. Pirtī mazgāja veļu, un tāpēc tur bija iekārtota liela koka baļļa šai vajadzībai.

Vīrieši pirtī arī skuvās. Dažreiz tajā žāvēja iesalu alus darināšanai. Pirtīs, kas bija tīrākās un klusākās ēkas, agrāk dzima arī bērni.

*****

Kur tie dzima gudri vīri,
Kur tie bēri kumeliņi?
Pirtī dzima gudri vīri,
Stallī — bēri kumeliņi.

Es redzēju, veca māte
Launagā pirti kūra:
Dod, Dieviņ, veselību,
Tur būs man krustabērns.

Vai es viena mātes meita
Uz pirtiņu ceļu gāju:
I Laimiņa pakaļ gāja,
Plaši matus izlaiduse.

-- Latviešu tautas dziesmas

Skolotāju / vecāku lapa

Virsraksts: Pirts

Autors: Maruta Birzniece

Ilustrators: Amanda Krūmiņa

Līmenis

LIX: 36

Valodas līmenis: A2

Piemērotais vecums: 2.-5. klase

Vārdu saraksts

Pamata vārdu krājums

ezers	lake
katls	pot
kluss	quiet
sniegs	snow
tīrs	clean
upe	river

Paplašinātais vārdu krājums

aizsalis	frozen
atvēsināties	to cool oneself off
baļļa (apvidvārds)	basin, laundry tub
bērzu slota	birch twig brush
dzimt	to be born
ēka	building
iekārtojums	arrangement
iesals	malt
izciemoties	to visit with (completely)
izģērbties	to disrobe
izrunāties	to have chatted with (completely)
izsildīties	to be completely warm
izvārtīties	to toss oneself around
kurināt	to heat, to stoke
lāva	plank bed
masēt	to give a massage
paredzēt	to be meant for
pirts	Latvian bathhouse, similar to a sauna
priekšnamiņš	foyer
siltums	warmth, heat
somu pirts	sauna
tvaiks	steam
skūties	to shave
veļa	laundry
žāvēt	to dry

Izteicieni

alus darināšana   beer-making

gluda koka grīda	smooth wood floor
no akmeņiem sakrauta krāsns	a furnace / fireplace made of rocks
uzmest garu (pirtī)	to throw water on (on the rocks in the sauna)
pērties	to swat oneself with birch twigs; to bathe, wash oneself
seno laiku	old time
uz vakara pusi	in the evening

Pārrunu jautājumi

- Kādās vietās ir iespējams mazgāties?
- Kādās vietās ir iespējams izrunāties vai izciemoties?
- No kādiem materiāliem taisa krāsnis?
- Kas notiek, ja uz karstiem akmeņiem uzlej aukstu ūdeni?
- Ja vasarā esi sakarsis saulē, kāpēc tu gribi lēkt ezerā vai upē?
- Vai esi kādreiz bijis pirtī?

Nodarbības stundā

1. Skolotājs ar skolēniem pārrunā pirts uzbūvi un tajā izmantotās reālijas, rādot attēlus no dažādām pirtīm visā pasaulē.
2. Skolotājs sagādā dažādus materiālus, no kā skolēni var veidot pirts modeli.

Uzdevumi / Darba lapas

1. Darbības vārdu piedēkļi - 1. uzdevums
2. Pirts - 2. uzdevums
3. Teikumi - 3. uzdevums

Rakstu darbi

1. Iet vai neiet pirtī mazgāties? - 5. uzdevums

Runas vingrinājumi

1. Nāc ciemos! - 4. uzdevums

Dzejolis

1. Zaķīšu pirtiņa - Vilis Plūdons

Papildu materiāli

1. Noderīgas saites par pirti un pirtī iešanas tradīcijām:

<http://www.termorelax.com/web/?id=400240>

<https://seic.ee/lv/what-is-latvian-pirts-sauna-2/>

<http://www.pirtslietas.lv/web/?id=400240>

Darbības vārdu priedēkļi

Aplūko darbības vārdus! Līdzās darbības vārdam bez priedēkļa izvēlies darbības vārdu ar priedēkli no otrās rindas un paskaidro, kā mainās vārda nozīme!

1. RUNĀT - RUNĀTIES

izrunāt - izrunāties

'Runāt' nozīmē izpausties ar valodas skaniskajiem līdzekļiem, bet 'izrunāties' nozīmē izteikt vai izsacīt savas domas.

2. SILDĪT

sildīties - izsildīties

---

3. PĒRTIES

papērties - nopērties

---

4. ĢĒRBT

ģērbties - izģērbties

---

5. SKRIET

skrieties - izskrieties

---

6. VĀRĪT
vārīties - izvārīties

Pirts

Atrodi vai uzzīmē attēlus dotajiem vārdiem!

krāsns

bērzu slota

lāva

pērties

tvaiki

Teikumi

Iesaisti katru no dotajiem vārdiem teikumā ar vismaz pieciem vārdiem! Vārdi drīkst būt dažādos locījumos.

ezers	upe	ēka	izgērbties	pirts
kurināt	veļa	žāvēt	priekšnamiņš	

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____
8. _____
_____
9. _____
_____

Nāc ciemos!

*Tev pieder pirts, kur cilvēkiem patīk nākt pērties!
Padomā, kā tu varētu reklamēt savu pirti, lai vēl vairāk
cilvēku brauktu pērties tavā pirtī. Uzraksti savas pirts
reklāmu un nolasi to saviem klasesbiedriem!*

Šīs lapas otrā pusē uzzīmē savu pirti!

Iet vai neiet pirtī mazgāties?

Uzraksti piecus līdz septiņus teikumus par to, vai tu ietu pirtī mazgāties vai nē, un kāpēc tu tā domā!

Vilis Plūdons

Zaķīšu pirtiņa

Garausīts zaķīts pa pakrēslu
Kurina pļaviņā pirtiņu.
Mēnestiņš, čigāniņš, caur eglēm sāk vērties,
Zaķīšu māte savus bērnus ved pērties.

Pičiņu, pačiņu – austiņām:
Modriņi, modriņi sadzirdēt tām!
Pičiņu, pačiņu – actiņām:
Tāliņi, tāliņi saredzēt tām!
Pičiņu, pačiņu – kājiņām:
Viegliņi, viegliņi patecēt tām!

Strupausīts sunīts pa pakrēslu
Savā nodabā skraida pa pļaviņu.
Kas gan tur miglā kūņājas, kust?
To vajag zināt! To vajag just!

Nu, bērniņi, joziet, ko katrs māķ!
Ka negantnieks jūs nepanāk!

Vau, vau! vau! vau!
Cibric! cibric!
Vau! vau!
Cibric!
Vau! vau!
Cibric!
Spudūc!

Animācijas filma ar Imanta Kalniņa mūziku:

<https://www.youtube.com/watch?v=jw69-gqC1Qs>